

Cehennemliklerin katran elbiseleri

سَرَابِيلُهُمْ مِّنْ قَطِرَانٍ وَتَغْشَىٰ وُجُوهُهُمُ النَّارُ

“Onların gömlekleri katrandandır; yüzlerini de ateş kaplar.”

(İbrâhim, 14/50)

Buradaki “**serâbîl**”, gömlekler ve elbiseler; “**katırân**” ise katran, yani zift benzeri son derece yanıcı, siyah ve kötü kokulu bir madde demektir.

Neden Katran Elbise?

Râzî, katranın özellikle zikredilmesinde büyük bir dehşet bulunduğunu söyler. Katran vücuda yapışır, harareti deriye işler, ateşi çok çabuk tutar, rengi karadır ve kokusu kötüdür.

Dolayısıyla cehennemliklere katrandan elbise giydirilmesi, azabın her taraftan onları kuşatmasını ifade eder. İnsan normalde elbiseyi kendisini korumak için giyer; fakat burada **elbisenin kendisi azap vasıtası hâline gelmiştir.**

Dört Ayrı Azap Bir Arada

Râzî'ye göre burada aynı anda birkaç azap vardır.

- Katranın bedene yapışması ve yakması
- Ateşin onun vasıtasıyla bedene süratle ulaşması
- Kapkara ve çirkin bir görüntü meydana getirmesi
- Son derece kötü bir koku oluşturmaları

Yani azap yalnızca yanmak değildir. **Dokunma, sıcaklık, görüntü ve koku bakımından insanı kuşatan çok yönlü bir azaptır.**

Dünya Katranıyla Kıyas Edilemez

Râzî önemli bir uyarıda bulunur: Âyetteki katranı, dünyada bildiğimiz katranla aynı seviyede düşünmemek gerekir. Nasıl ki cehennem ateşi dünya ateşiyle kıyaslanamayacak derecede şiddetliyse, **ahiretteki katranın yakıcılığı da dünyadaki katrandan çok daha şiddetlidir.**

Râzî daha sonra meselenin ruhî tarafına geçer. Ona göre insan ruhu aslında nuranî, latif ve yüksek hakikatlere kabiliyetli bir cevherdir. Beden ise ruhun bir nevi **elbisesi** gibidir.

Fakat insan bedeninin arzularına tamamen teslim olduğunda, şehvet, hırs, öfke ve dünyevî tutkular ruhun üzerine çöker. Ruhun nurunu örter, onu ağırlaştırır ve karartır.

Böylece bedeninin kötü arzularına esir olmuş hayat, Râzî'nin benzetmesiyle **ruhun üzerine geçirilmiş katrandan bir elbise** gibi olur. Şehvet, öfke ve hırs Allah'ın koyduğu ölçüler içerisinde kullanılırsa problem değildir. Fakat bunlar ruha hâkim olursa, insanın manevî nurunu örter ve onu karanlığa sürükler.

Bu sebeple âhiretteki “katran elbise”, dünyada insanın ruhuna yapışmış kötü huyların ve karanlık melekelerin **somutlaşmış bir karşılığı** olarak da düşünülebilir.

“Yüzlerini Ateş Kaplayacak”

Âyetin devamında: **وَتَغْشَىٰ وُجُوهُهُمُ النَّارُ**

“Yüzlerini ateş kaplayacaktır.” buyrulmaktadır.

Râzî burada özellikle **yüzün zikredilmesine** dikkat çeker. Çünkü insanın korkusu, sevinci, hüznü, utanması ve iç dünyasındaki birçok hâl en açık biçimde yüzünde görülür.

Bu yüzden azabın yüze ulaşması, insanın içine düştüğü zillet ve çaresizliğin en görünür hâle gelmesini ifade eder.

Kalp ile Yüz Arasındaki Münasebet

Râzî, insanın bilgi, iman, inkâr ve cehalet gibi derin hâllerini **kalple**; düşünce, vehim ve hayal gibi faaliyetleri ise beyinle ilişkilendirir. Fakat bunların dışarıdan görünen eseri çoğunlukla **yüzde ortaya çıkar**. Bu sebeple Kur'ân, azabın insanın iç dünyasına ulaşmasını anlatırken:

“Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir; kalplere kadar çıkar.” (Hümeze, 104/6-7) buyururken; dışarıya yansıyan zilleti anlatırken: “Yüzlerini ateş kaplayacaktır.” buyurur.

Yani azap sadece bedeninin dışını değil, **insanın iç dünyasını da kuşatacaktır**.